

**NOVA
UNIVERZA**

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Katalonija, lakmusov test prihodnosti združene Evrope
Dejan Steinbuch

Article information:

To cite this document:

Steinbuch, D. (2017). Katalonija, lakmusov test prihodnosti združene Evrope, Dignitas, št. 75/76, str. 29-32.

Permanent link to this document:

[https://doi.org/ 10.31601/dgnt/75/76-4](https://doi.org/10.31601/dgnt/75/76-4)

Created on: 16. 06. 2019

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

**NOVA
UNIVERZA**

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

**NOVA
UNIVERZA**

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Katalonija, lakmusov test prihodnosti združene Evrope

Dejan Steinbuch

Ko se je osamosvojitveni vrvež v Kataloniji lani septembra, tik pred prvooktobrskim referendumom bližal vrhuncu, sem - podobno kot še marsikdo v Sloveniji - odkrito in javno izražal svoje simpatije do katalonske samostojnosti in neodvisnosti. Danes priznam, da sem do skrajnosti izkoristil svoj položaj, svoj medij, spletni portal+ za maksimalno "lobiranje" za katalonsko "stvar". Priznam tudi, da sem imel napol tajni sestanek z neuradnim katalonskim veleposlanikom na Dunaju, katerega sem spraševal, če ima njegova vlada namen kupiti kaj orožja za obrambo domovine, ali se mislijo braniti z gasilci. Prav tako me je zanimalo, kam bo emigrirala vlada, ko jo bodo Španci poskušali pozapreti. To je bilo v prvih dneh oktobra.

Osrednja misel mojega romantičnega rovarjenja proti vladi v Madridu je bila ta, da je naša *moralna dolžnost*, da podpremo pravico Kataloncev do svobodne izbire njihove prihodnosti. Z drugimi besedami, nihče jih nima pravice pretepati, če želijo na referendumu odločiti o tem, kje oziroma v kakšni državi hočejo živeti. Španski premier **Mariano Rajoy** je nad ženske, starce in otroke poslal črne zamaskirane specialce in hočeš nočeš obudil strahove pred restavracijo fašizma na Pirinejskem polotoku. Katalonce so, kot vemo, v času Francove diktature zatirali bolj, kot si to lahko predstavljamo. Slovenci smo bili v socialistični Jugoslaviji naravnost privilegirani v primerjavi s Katalonci. Primerjav med obema avtokratoma, namreč generalom **Francom** in maršalom **Brozom**, ni tako malo. Med njima je kar nekaj podobnosti. Na lestvici zločincev 20. stoletja kotirata približno enako visoko.

Katalonska zgodba, ki danes še vedno ni končana, težko pa je napovedati, kdaj se bo vsaj institucionalno "pomirila", nima zgolj regionalnih oziroma nacionalnih razsežnosti. Je že res, da razkriva

vso bedo in patetiko tamkajšnje demokracije, predvsem pa arhaične, predmoderne španske kraljevine, toda hkrati je tudi *lakmusov test* naše zavesti in predvsem evropske prihodnosti. Slovenske reakcije so bile presenetljivo načelne, pogumne in smo nanje lahko ponosni. Redko se zgodi, da bi se kot nacija tako poenoteno odzvali na kakšno zunanje dogajanje. V primeru Katalonije je sicer več načelnosti in naklonjenosti pokazala levica, ker je večji del desnice tiho sledil navodilom evropske konservativne centrale (EPP), katere strankarski tovariš je Mariano Rajoy. Takšnega obnašanja od konservativcev sicer ne bi pričakovali, še posebej ne od nemške kanclerke **Angele Merkel**, ki je leta 2015 javno vabila sirske vojne begunce v Evropo, pretepanje civilistov v Španiji pa je očitno niti malo ni ganilo.

Brezčutnost kastilske oblasti je očitno prislovična. Ne le brezčutnost, če smo natančni; gre tudi za aroganco. Morda se spomnite zadeve *Amistad* pred ameriškim vrhovnim sodiščem iz leta 1840. Analogija s primerom *Amistad*, od katerega je minilo že dolgih 177 let, je najmanj dvoplastna. Na eni strani pojasnjuje izstopajočo rigidnost sedanje španske oblasti, ko gre za dialog z demokratično in zakonito izvoljenimi predstavniki ene izmed provinc, na drugi pa relativizira prepričanje, da Združene države Amerike danes v resnici tako odločno podpirajo enotno in unitaristično parlamentarno monarhijo Španijo. Kajti za takšno prepričanje, zgodovinsko gledano, ni niti najmanjših razlogov. Prej bi lahko rekli nasprotno. A za visoko politiko med narodi velja, da se določenih besed ali misli pač ne izreče, čeprav bi se jih lahko. Pomembna pa so dejanja. In prav v tej dinamiki odnosov je primer *Amistad* dovolj ilustrativen, da ga lahko uporabimo kot dokaz španske oblastne nadutosti, ki je niti danes ne moremo spregledati.

Leta 1840 je **John Quincy Adams**, nekdanji predsednik Združenih držav, pred Vrhovnim sodiščem zastopal 49 Afričanov iz Sierra Leone, ki so jih Španci nezakonito zaslužnili in želeli prodati na plantaže na Kubi. Afričani so se zaradi krutega ravnanja španskih trgovcev s sužnji na Atlantiku uprli, prevzeli oblast na škunerju *La Amistad* in kapitana prisilili, da je obrnil ladjo nazaj proti Zahodni Afriki. Toda tovarno ladjo je ob vzhodni obali Združenih držav prestregla ameriška mornarica, jo zasegla, Afričane pa poslala v zapor, dokler se ne razjasni njihov pravni status. Slišati je paradoksalno, toda v Združenih državah je bila trgovina s sužnji

prepovedana že od leta 1808, suženstvo pa šele od leta 1865, ko je bil končno ratificiran **XIII. amandama**.

Oglasili so se namreč Španci - njihova mladoletna kraljica **Isabela II.** - in trdili, da gre za njihovo lastnino: za sužnje, torej za *njihove stvari*. Španska krona je zahtevala, naj ji *njihove stvari* nemudoma vrnejo, kajti kraljica je bila ogorčena nad dejstvom, da se vprašanje vrnitve *njenih stvari* javno rešuje pred ameriškimi sodišči. Prav to pa se je v resnici zgodilo, kajti usoda Afričanov z ladje *Amistad* je postala prvovrstno pravno vprašanje in bržkone prav po zaslugi Johna Adamsa je Vrhovno sodišče na koncu odločilo, da so Afričani svobodni ljudje in da španska kraljica nima nikakršnih pravic nad njimi.

Adamsov govor je kajpak predolg, da bi ga povzemali. Menda je govoril skoraj devet ur. Je pa v njem ost, ki je še vedno aktualna, saj se dotika odnosa moderne "španske krone" do province Katalonije, v kateri so želeli z referendumom odločiti o svoji samostojnosti. Podobno kot je enajstletna Isabella II. pred 180 leti brez kakršnega koli občutka sramu govorila o *stvarah*, ki da so njene, se zdaj do katalonskega referenduma obnašata Mariano Rajoy in njegova "ljudska" vlada v Madridu. Nobenega dialoga, nobene želje po kompromisu, pač pa zgolj in samo aroganca moči.

Ko torej razmišljamo o katalonskem primeru kot preizkusu trdnosti *združene* Evrope - sintagma je, priznajmo si, vsako leto bolj literarna in krhka -, smo lahko zmerno pesimistični. Evropske institucije namreč odslej niti ne skrivajo več, da imajo dvojna merila, ko gre za reakcije na anomalije, zlorabo prava ali krišitev skupnih pravil igre. Kar je dovoljeno Nemčiji, Avstriji ali Franciji, ni dovoljeno Poljski, Madžarski ali Sloveniji. Ko Katalonci znotraj Španije zahtevajo pravico, da na referendumu, ki je najvišja oblika neposredne demokracije, odločajo o svojem prihodnjem statusu, Madrid pa na lastno ljudstvo naščuva paravojaške enote, Evropska komisija ne odreagira zaradi očitne krišitve 7. člena Evropske pogodbe, pač pa gleda stran in pomenljivo molči. Nobene verbalne obsodbe, kaj šele političnih sankcij. Če bi šlo za Poljsko ali katero drugo "manjvredno" članico - in ne slepimo se, da v to kategorijo ne mečejo tudi Slovenije! -, potem bi bil cirkus neizmeren, grožnje s kaznijo pa konkretne in zelo resne.

Toda v primeru Katalonije si je Španija kot velika članica Unije lahko privoščila takorekoč vse. Kaj nam to sporoča? Da smo

nekateri narodi v Evropski uniji drugorazredni, če parafraziram neposrečeno izjavo nekega nekdanjega slovenskega državnega funkcionarja? Kajti kaj pa je to drugega kot diskriminacija; eno so nedotakljivi Evropejci, ki uživajo vso telesno in duševno integriteto, drugi pa smo vsi ostali, ki jih lahko režim brez sankcij pretepa, strelja nanje z gumijastimi naboji in obmetava s solzilcem.

Povsem jasno je, da takšna mednarodna zveza držav nima prihodnosti in da bo ob prvem resnem konfliktu razpadla. Zaradi tega sem zmerni pesimist, ko gre za prihodnost Evrope, ki jo je pošteno zatresel že prihod migrantov iz Bližnjega vzhoda oziroma Turčije jeseni 2015. Od tedaj imamo na severni meji *de facto* ponovno schengensko mejo, na kateri moramo tako kot pred padcem železne zavesa oboroženim policistom kazati osebe dokumente. Svojevrstna zgodovinska ironija, ki ne more zasenčiti dejstva, da retrogradnih procesov v Evropi niso zakuhali sirski begunci ali severnoafriški ekonomski migranti, v kar so nas poskušali prepričati *mainstream* mediji, pač pa zgolj in samo evropski politiki. Z najvišjimi bruseljskimi birokrati na čelu. Z **Jean-Claudeom Junckerjem** na čelu. Ni večje simbolike, ko gre za dekanenco in propad imperija, kot je ta redno alkoholizirani ničvrednež, ki predstavlja Evropsko komisijo.

Britanci se za *brexit* niso odločili zaradi migracij ali premočnega evra, pač pa zaradi tega, ker so spoznali, da je evropski projekt izgubil momentum, kot se reče. da se izteka, da ga bo počasi konec. Človek gre iz zabave domov, ko je ta na vrhuncu. Nikakor pa ne takrat, ko se preveša v hedonistično divjanje in kaos. Če bi slovenska oblast počasi začela razmišljati o rezervnem scenariju, ne bi bilo prav nič narobe. Celo slovenski komunisti so že v šestdesetih letih potihem preigrali možnost razpada skupne države.

Včasih se zdi, kot da je Evropska unija za Slovence nekakšen dom za ostarele, v katerega smo trdoma prišli z namenom, da ga nikoli več ne zapustimo.